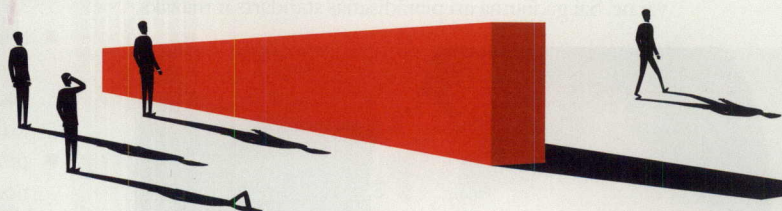


Top apjomīgi grozījumi KONKURENCES LIKUMĀ

Saeimā tiek virzīti pieņemšanai apjomīgi grozījumi Konkurences likumā (KL), kas šīs publikācijas tapšanas brīdī bija pieņemti pirmajā lasījumā. Grozījumi izstrādāti galvenokārt ar mērķi ieviest Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2019/1/ES par apstākļu nodrošināšanu nolūkā dot dalībvalstu konkurences iestādēm iespēju efektīvāk izpildīt konkurences noteikumus un par iekšējā tirgus pienācīgas darbības nodrošināšanu (Direktīva) noteiktās prasības.



Grozījumi paredz papildināt KL regulējumu attiecībā uz tirgus dalībniekiem piemērojamā naudas soda aprēķināšanu un piemērošanu, tai skaitā arī palielinot maksimālā naudas soda sliekšņus. Tiks paplašināts regulējums attiecībā uz naudas soda aprēķināšanu tirgus dalībnieku apvienībām un to biedriem. Grozījumos precizētas KL noteiktās Konkurences padomes (KP) pilnvaras, lai KP varētu efektīvāk veikt iespējamo konkurences tiesību pārkāpumu izmeklēšanu un atklāšanu. Plānots harmonizēt iecietības programmas ietvaru, pilnveidot Eiropas Savienības (ES) dalībvalstu konkurences iestāžu sadarbības noteikumus, kas KL līdz šim nav bijuši noteikti, kā arī precizēt pagaidu noregulējuma institūtu. KL tiks papildināts ar vairākām jaunām definīcijām, skaidrojot, tostarp, tādas jēdzienus kā Eiropas Konkurences tīkls, iecietības programma (precizējot tās ietvaru), izlīguma iesniegums, karteļa vienošanās u.c. Visbeidzot, KL tiks papildināts arī ar normām, kas vērstas uz KP kā iestādes funkcionālās neatkarības un administratīvās kapacitātes stiprināšanu. Turpmāk sniegts kopsavilkums par būtiskākajiem jaunumiem un precizējumiem KL.

Pārkāpt Konkurences likumu kļūs vēl „dārgāk”

Nav noslēpums, ka sods par KL pārkāpumiem ir viens no augstākajiem, ko valsts iestādes var piemērot uzņēmumiem par likumu neievērošanu, jo to aprēķina procentos no tirgus dalībnieka apgrozījuma. Tomēr grozījumi paredz sodu paaugstināt. Proti, tiks precizētas KL normas, kas skar naudas sodu par materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem aprēķināšanu un to maksimālās robežas, kā arī piespiedu naudu KP likumīgo prasību un lē-

mumu izpildes nodrošināšanai. Būtiskākā izmaiņa ir tā, ka visos gadījumos, kad piemērojams sods būs saistīts ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) noteikto pārkāpumu izmeklēšanu, **tas tiks aprēķināts no tirgus dalībnieka apgrozījuma pasaulē.** Jāatgādina, ka LESD 101. un 102. pants, kas līdzīgi kā KL normas paredz pret konkurenci vērstu vienošanos un dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas aizliegumu, ir piemērojams, ja tirgus dalībnieka pieļautais pārkāpums var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm. Grozījumos precizēta arī naudas soda augstākā robeža LESD noteikto pārkāpumu konstatēšanas gadījumā, proti, 10 procenti no tirgus dalībnieka apgrozījuma pasaulē. Saskaņā ar patlaban spēkā esošo kārtību naudas sodiem, kas tiek piemēroti Latvijā par LESD noteikto pārkāpumu, ir atšķirīga maksimālā robeža atkarībā no pārkāpuma veida. Piemēram, karteļu gadījumā maksimālais naudas sods ir līdz 10 procentiem no tirgus dalībnieka apgrozījuma, savukārt par dalību aizliegtā vertikālā vienošanās vai dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu sods nosakāms līdz 5 procentiem no apgrozījuma. Grozījumi neskar naudas soda apmēru par KL pārkāpumiem, kas neietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm. Attiecīgi šādos gadījumos sods saglabāsies līdzšīņējās robežās.

Grozījumos ietverti arī detalizēti noteikumi attiecībā uz tirgus dalībnieku apvienību un to dalībnieku atbildību par LESD 101. un 102. panta pārkāpumiem. Ar „tirgus dalībnieku apvienību” konkurences tiesību izpratnē saprot jebkuru apvienības veidu, kas izveidots tās biedru komerciālo interešu aizsardzībai, neatkarīgi no apvienības juridiskās formas. Tādējādi tirgus dalībnieku apvienība var būt nozares asociācija, biedrība u.c. Tirgus dalībnieku apvienību pārkāpumu gadījumā KP būs tiesīga uzlikt tirgus



MARIKA GRUNTE

Zvērinātu
advokātu
biroja
Sorainen
vecākā
juriste

Kartelu gadījumā maksimālais naudas sods ir līdz 10 procentiem no tirgus dalībnieka apgrozījuma, savukārt par dalību aizliegtā vertikālā vienošanās vai dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu sods nosakāms līdz 5 procentiem no apgrozījuma.

dalībnieku apvienībai naudas sodu līdz 10 procentiem no summas, ko veido katra tās dalībnieka, kurš darbojas tirgū, ko ietekmējis tirgus dalībnieku apvienības pārkāpums, kopējais apgrozījums pasaulē. **Grozījumi paredz arī mehānismu, kā panākt naudas soda samaksu, ja tirgus dalībnieku apvienība sodu nemaksā.** Proti, šādā gadījumā sodu nesamaksātajā daļā varēs vērst secīgi pret tirgus dalībnieku apvienības jebkuru dalībnieku, kura pārstāvji bija tirgus dalībnieku apvienības lēmējinstiūcijas locekļi, vai – kas darbojas tirgū, kurā tika konstatēts tirgus dalībnieku apvienības pārkāpums, nepārsniedzot 10 procentu apmēru no attiecīgā tirgus dalībnieka kopējā apgrozījuma pasaulē pēdējā

finanšu gadā. No soda piedziņas kādā no minētajiem diviem veidiem varēs izbēgt vien tāds tirgus dalībnieks, kurš pierādis, ka nav īstenojis vienošanos un vai nu nav zinājis par tās esību, vai pirms izmeklēšanas sākuma aktīvi norobežojies no tās. Patlaban spēkā esošajā KL redakcijā nav specifisku noteikumu par naudas soda aprēķināšanu, ja pārkāpējs ir tirgus dalībnieku apvienība. Līdzšinējā praksē gadījumos, kad pārkāpumā bijusi iesaistīta tirgus dalībnieku apvienība (piemēram, nozares asociācija), KP parasti naudas sodu noteica no tirgus dalībnieku apvienības, nevis tās atsevišķo biedru apgrozījuma.

Vairāki jauninājumi grozījumos skar iecietības programmu. Iecietības programma ir instruments,

LĪGUMS PAR EIROPAS SAVIENĪBAS DARBĪBU (LESD)

101. PANTS

1. Turpmāk norādītais ir aizliegts kā nesaderīgs ar iekšējo tirgu: visi nolīgumi uzņēmumu starpā, uzņēmumu apvienību lēmumi un saskaņotas darbības, kas var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuru mērķis vai sekas ir nepieļaut, ierobežot vai izkropļot konkurenci iekšējā tirgū, un jo īpaši darbības, ar kurām:

- tieši vai netieši nosaka iepirkuma vai pārdošanas cenas, vai kādus citus tirdzniecības nosacījumus;
- ierobežo vai kontrolē ražošanu, tirgus, tehnikas attīstību vai investīcijas;
- sadala tirgus vai piegādes avotus;
- līdzvērtīgos darījumos ar dažādiem tirdzniecības partneriem piemēro atšķirīgus nosacījumus, tādējādi radot tiem neizdevīgus konkurences apstākļus;
- slēdzot līgumus, prasa, lai otra puse uzņemtos papildu saistības, kuras pēc savas būtības vai saskaņā ar nozares praksi nekādi nav saistītas ar attiecīgo līguma priekšmetu.

2. Visi nolīgumi vai lēmumi, kas ir aizliegti saskaņā ar šo pantu, automātiski nav spēkā.

3. Šā panta 1. punktu tomēr var atzīt par nepiemērojamu:

- jebkuram starp uzņēmumiem noslēgtam nolīgumam vai nolīgumu kategorijai;
- jebkuram uzņēmumu apvienības pieņemtam lēmumam vai lēmumu kategorijai;
- jebkādam saskaņotai darbībai vai darbību kategorijai,

kas palīdz uzlabot preču ražošanu vai izplatīšanu vai veicina tehnisku vai saimniecisku attīstību, reizē ļaujot patērētājiem baudīt pienācīgu daļu no iegūtajiem labumiem, un kas:

- neuzspiež attiecīgiem uzņēmumiem ierobežojumus, kuri nav obligāti vajadzīgi, lai sasniegtu šos mērķus;
- neļauj šādiem uzņēmumiem likvidēt konkurenci attiecībā uz šo ražojumu būtisku daļu.

102. PANTS

Vienam vai vairākiem uzņēmumiem, kam ir dominējošs stāvoklis iekšējā tirgū vai būtiskā tā daļā, šāda stāvokļa ļaunprātīga izmantošana ir aizliegta kā nesaderīga ar iekšējo tirgu un tiktāl, ciktāl tā var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm. Stāvokļa ļaunprātīga izmantošana var jo īpaši izpausties kā:

- tieši vai netieši uzspiestas netaisnīgas iepirkuma vai pārdošanas cenas vai citi netaisnīgi tirdzniecības nosacījumi;
- ražošanas, tirgus vai tehnikas attīstības ierobežošana, kas kaitē patērētājiem;
- atšķirīgu nosacījumu piemērošana līdzvērtīgos darījumos ar dažādiem tirdzniecības partneriem, tādējādi radot tiem neizdevīgus konkurences apstākļus;
- prasība, lai otra puse, slēdzot līgumus, uzņemtos papildu saistības, kas pēc savas būtības vai saskaņā ar nozares praksi nekādi nav saistītas ar attiecīgo līgumu priekšmetu. ▶

► kas paredz naudas soda samazināšanu vai atbrīvošanu no tā pilnībā, ja tirgus dalībnieks pēc savas iniciatīvas ir sniedzis KP būtisku informāciju, kas palīdz atklāt KL pārkāpumu. Starp būtiskākajiem jaunumiem var izcelt **ieciētības programmas noteikumu attiecināšanu uz aizliegtām vertikālām vienošanām**, kas paredz tālākpārdošanas cenas noteikšanu vai pasīvās pārdošanas ierobežošanu. Ievērojot minēto, uzņēmumiem, kas darbojas kādā no piegādes ķēdes posmiem, ieteicams pārliecināties, ka to sadarbības attiecības ar partneriem neparedz ne tālākpārdošanas cenas noteikšanu (t.i., cenas fiksēšanu vai minimālās tālākpārdošanas cenas noteikšanu), ne pasīvās tirdzniecības ierobežošanu. Pat ja pārkāpuma gadījumā ieciētības programmas priekšrocības neizmantosiet jūs, to kādu iemeslu dēļ var izdarīt jūsu sadarbības partneris. Atbilstoši latviešu parunai: kurš pirmais brauc, tas pir-

Pat ja pārkāpuma gadījumā ieciētības programmas priekšrocības neizmantosiet jūs, to kādu iemeslu dēļ var izdarīt jūsu sadarbības partneris.

mais maļ. Līdz šim spēkā esošajā regulējumā ieciētības programmas noteikumi attiecas tikai uz karteljiem, t.i., aizliegtām vienošanām konkurentu starpā.

Konkurences padomes pilnvaras, sadarbība ar citiem konkurences uzraugiem un institucionālā neatkarība

KL jau patlaban paredz KP visnotaļ plašas izmeklēšanas pilnvaras tirgus dalībnieku inspekciju jeb „rītausmas reidu” laikā, ko apjoma ziņā var pielīdzināt kratīšanai Kriminālprocesa likuma izpratnē. Tomēr atsevišķas KP pilnvaras ir nepieciešams precizēt. Piemēram, KP inspekcijas laikā ir tiesīga aizzīmogat tirgus dalībnieka telpas uz laiku līdz 72 stundām. Telpu aizzīmogošanas mērķis ir iespējamo pierādījumu saglabāšana, piemēram, ja procesuālās darbības nepieciešams turpināt nākamajā dienā. **Turpmāk likums šādu laika ierobežojumu neparedzēs**, ņemot vērā, ka procesuālo darbību veikšana var ieilgt. Atzīmējams gan, ka praksē KP procesuālās darbības parasti veic vienas darba dienas ietvaros un telpu aizzīmogošana reti kad tikusi piemērota ilgāk par vienu divām dienām.

Patlaban KL nosaka, ka procesuālās darbības (inspekciju) uzņēmumā veic tikai KP amatpersonas valsts policijas klātbūtnē. Esošais regulējums dažkārt apgrūtina KP darbu, it īpaši, ja KP rīcībā attiecīgajā situācijā nav pietiekamu tehnisko, tehnoloģisko un cilvēkresursu. KP ir salīdzinoši neliela iestāde.

Resursu trūkums var sevišķi krasi iezīmēties reizēs, kad procesuālās darbības veicamas pie vairākiem tirgus dalībniekiem vienlaikus, piemēram, izmeklējot kartelvienošanās. Arī no valsts pārvaldes vienotības un resursu racionālas izmantošanas viedokļa efektīvāk ir vairāku iestāžu speciālistiem sadarboties, nevis vienai iestādei nodarbināt palielinātu speciālistu skaitu, lai tie vajadzības gadījumā būtu pieejami. Attiecīgi, turpmāk KP procesuālās darbības (inspekcijas) varēs veikt ne vien pati, saņemot nepieciešamo atbalstu no policijas vai citas līdzvērtīgas tiesībsardzības iestādes, bet **šo darbību veikšanu tā pilnā vai daļējā apmērā varēs uzticēt policijai vai līdzvērtīgai tiesībsardzības iestādei**. Tādējādi grozījumos paredzēts, ka palīdzību inspekciju īstenošanā KP būs tiesīga saņemt ne vien no valsts policijas, bet KP varēs piesaistīt ekspertus vai speciālistus, piemēram, informācijas tehnoloģiju izpētes jomā no citām valsts pārvaldes institūcijām. Tomēr arī šādos gadījumos izmeklēšanas darbības vienmēr notiks KP amatpersonu klātbūtnē, pakļaujoties to vadībai un ievērojot tiesneša lēmumu par procesuālo darbību veikšanu noteikto ietvaru.

Ņemot vērā, ka Eiropas Komisijas un dalībvalstu konkurences iestādes ir tiesīgas paralēli piemērot LESD 101. un 102. pantu, grozījumos ietverti noteikumi, kas nosaka kārtību konkurences iestāžu sadarbībai un savstarpējai palīdzībai visdažādākajos aspektos. Savstarpējā palīdzība aptver, tai skaitā, atbalstu procesuālo darbību veikšanā, informācijas apmaiņā, naudas soda piedziņā u.c.

Visbeidzot, būtiska Direktīvas prasība ir konkurenci uzraugošo iestāžu institucionālās neatkarības un administratīvās kapacitātes stiprināšana. Uz priekšdienām paredzēts, ka KP atradīsies Ministru kabineta pārraudzībā, kas tiks īstenota ar ekonomikas ministra starpniecību. KP, tostarp, turpmāk būs pilnīga neatkarība iekšējo organizatorisko jautājumu risināšanā (piemēram, KP vairs nebūs jāsaskaņo tās izstrādātie iekšējie normatīvie akti, iestādes darbības stratēģija u.c. dokumenti ar Ekonomikas ministriju). KL papildināts arī ar normām, kas nosaka vai precizē KP lēmēj institūcijas locekļu atlases, iecelšanas, novērtēšanas un atļaušanas kārtību, tādējādi tuvinot KP līdzīga neatkarības statusa uzraudzības iestādēm, piemēram, Finanšu un kapitāla tirgus komisijai, Datu valsts inspekcijai un Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai.

Par institucionālo neatkarību KP aktīvi iestājusies daudzu gadu garumā, taču šai prasībai līdz šim nebija izdevies rast nedz politisko, ne pietiekamu finansiālo atbalstu. Jau pašlaik neviena persona nav tiesīga dot norādījumus KP par lietas izpētes uzsākšanu, veikšanu vai lēmuma pieņemšanu, tomēr minēto mērķu sasniegšanai ar to ir par maz. Līdz šim KP ir atradusies Ekonomikas ministrijas padotībā, kas pilnībā neizslēdz interešu konflikta iespējamību, kas potenciāli varētu iezīmēties, piemēram, ja KL pārkāpums tiktu konstatēts tāda uzņēmuma rīcībā, kura kapitāldaļu turētāja ir Ekonomikas ministrija. Grozījumi likumā šādu iespēju novērsīs. **J P**

MATERIĀLS TAPIS
SADARBĪBĀ AR

SORAINEN